

การสื่อสารเพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน Communication for campaigning of youth's public mind

เมธาวี จำเนียร

Methawee Chamnian

หลักสูตรนิเทศศาสตร์

Communication Arts Department

คณะวิทยาการจัดการ

Faculty of Management Sciences

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

“จิตสาธารณะหรือจิตอาสา” ควรเป็นคุณธรรมจริยธรรมประจำใจของทุกคนในสังคม เพราะหมายถึง การคิดถึงใจคนอื่น การคิดถึงประโยชน์ของสังคมมากกว่าจะคิดถึงตัวเอง การปรารถนาดีให้คนอื่นเป็นสุข ซึ่งจะทำให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยในสังคม อย่างไรก็ตาม ดูเหมือนว่าคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้จะกำลังเลือนหายไป โดยเฉพาะในหมู่เยาวชน อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น การหันไปให้ความสนใจกับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ฯลฯ บทความวิชาการชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ สถานการณ์จิตสาธารณะในสังคมไทย ผลกระทบการขาดจิตสาธารณะต่อสังคม และการกระตุ้นให้สถาบันทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และสถาบันสื่อมวลชนช่วยกันส่งเสริมการมีจิตสาธารณะให้ดำรงอยู่ต่อไป โดยผู้เขียนได้เสนอวิธีการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการมีจิตสาธารณะให้แก่เยาวชน 4 วิธีด้วยกัน กล่าวคือ การมีแกนนำเยาวชนเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมรณรงค์เนื่องจากเป็นผู้เข้าใจกลุ่มเยาวชนด้วยตนเอง สามารถชักชวนให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาจิตสาธารณะได้ การวางแผนและดำเนินการรณรงค์ตามขั้นตอนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงกลุ่มเยาวชนที่มีความหลากหลาย

และข้อมูลพื้นฐานแตกต่างกัน การใช้สื่อใหม่ในการรณรงค์การมีจิตสาธารณะในกลุ่มเยาวชนซึ่งกลุ่มเยาวชนในปัจจุบันเข้าถึงสื่อใหม่มากที่สุด และการจัดกิจกรรมให้กลุ่มเยาวชนโดยเยาวชนเองเป็นผู้ดำเนินการจัดเอง ทั้งนี้เพื่อดึงดูดใจให้กลุ่มเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนใจมากกว่าการจัดโดยกลุ่มบุคคลอื่นๆ

คำสำคัญ: การรณรงค์จิตสาธารณะ เยาวชน จิตสาธารณะ

Abstract

Public mind or volunteerism should be morality and ethics of everyone in society because it means people who think of other people and benefits of society rather than thinking about yourself and desire others to be happy and make society peaceful. However, it seems morality and ethics is disappearing; especially, among the youth due to many reasons such as focusing on modern communication technology, social and economic conditions, etc. This academic article has objective to propose public mind situation in Thai Society, social impact of lacking public mind and stimulate involved social institutions which are family, education, religion and mass media help together to promote public mind to exist in society. The author proposes four methods to promote youth's public mind; youth leaders are driving the campaign because they understand youth, they can encourage youth to participate in public mind development activities, planning and implementing appropriate campaigns with realizing of diverse youth groups and different backgrounds, using of new media to promote public mind among youth which they can access to this media most and the youth group is organized by the youth themselves, it can attract more youth to participate in the activities than organizing by other groups.

Keywords: public mind campaign, youth, public mind

บทนำ: สถานการณ์จิตสาธารณะในสังคมไทย

จิตสาธารณะเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของคนในสังคม คือ การมีความคิด ความรู้สึก การมีจิตใจ ตลอดจนพฤติกรรมที่แสดงออกอันแสดงถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ความปรารถนาที่ให้คนในสังคมมีความสุข ประเทศชาติสงบเรียบร้อย โดยผู้กระทำไม่ได้มุ่งหวังสิ่งตอบแทนอันใด

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันคนส่วนใหญ่ในสังคมให้ความสนใจกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ การใช้สื่อออนไลน์ในชีวิตประจำวัน การมีเครือข่าย อินเทอร์เน็ตเข้าไปช่วยให้วิถีชีวิตมีความสะดวกสบายมากขึ้น หรือที่เรียกว่า IoT (Internet of Things) แต่ทว่ากลับมีคุณธรรมจริยธรรมน้อยลง ดังผลการวิจัยของ จิตติยา วาจี (2559) ที่พบว่า โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความก้าวไกลของเทคโนโลยี ที่มนุษย์ได้คิดค้นที่มีศักยภาพมากขึ้น ส่งผลโดยตรงกับประเทศไทยที่ต้องพยายามเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ผลจากการพัฒนาทำให้เจริญทางด้านวัตถุ แต่ยังขาดการพัฒนาจิตใจของคน หนึ่งในนั้นคือ ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าในสถานการณ์เด็กและเยาวชนปัจจุบัน ปัญหาหนึ่งที่พบคือ การมีพฤติกรรมจิตสาธารณะจึงลดน้อยลงทุกวัน

จิตสาธารณะจึงนับเป็นคุณธรรมจริยธรรมประจำใจข้อหนึ่งที่ทุกคนที่เป็นสมาชิกในสังคมไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่หรือเยาวชนพึงมี แต่ดูเหมือนว่าเป็นสิ่งคุ้นชิน เพราะทุกคนคิดว่ามีอยู่แล้วในจิตสำนึก จนกลายเป็นสิ่งที่ถูกละเลย ไม่ค่อยได้รับการกล่าวถึงสักเท่าไรในสังคม แม้ว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาจิตสาธารณะในเยาวชน จึงได้ประกาศพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2550 โดยกำหนดคุณลักษณะเด็กและเยาวชนที่พึงประสงค์ ซึ่งถือเป็นวิสัยทัศน์ที่ประเทศต้องการให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไว้ในข้อที่ 6 ว่า ให้รู้จักช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตสำนึกในการให้และการอาสาสมัคร รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และประเทศชาติ (สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) และยังสอดคล้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับคุณธรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับความหมายของ

จิตสาธารณะถึง 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 2 ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงาม เพื่อส่วนรวม ข้อ 6 มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ ห่วงดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน และ ข้อ 12 ดำเนินถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

โกวิทย์ พวงงาม (2550, 29 อ้างใน ดุษฎี มัชฌิมากิโร, 2556) แสดงความเห็น ว่า แม้ว่ารัฐบาลจะมีความมุ่งหวังในการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นอย่างมากก็ตามแต่ กลับพบว่าในปัจจุบัน คนไทยกำลังประสบปัญหาด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม มีพฤติกรรม ที่เน้นวัตถุและบริโภคนิยมมากขึ้น ขาดจิตสาธารณะ ให้มีความสำคัญกับ ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ อาทิ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด เป็นต้น นอกจากนี้ เด็กและเยาวชนยังเกิด การเลียนแบบและการแสดงออกในทิศทางที่ไม่สร้างสรรค์ เช่น ขาดการวิเคราะห์ อย่างมีเหตุผล ขาดความอดทน ขาดความซื่อสัตย์ และมีพฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับการเสียสละสร้างสรรค์งานเพื่อส่วนร่วมน้อยลง

สอดคล้องกับที่ สุริยเดว ทรีปาตี (2552 อ้างใน สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนา เด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554) ให้ข้อมูลว่า จากแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ที่ผ่านมา พบว่า มีจุดอ่อนด้อยหลายประการ หนึ่งในนั้น คือ เยาวชนไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบำเพ็ญประโยชน์และการได้รับ มอบหมายบทบาทหน้าที่ที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สะท้อน เรื่องจิตอาสาหรือจิตสาธารณะในการสร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ข้อมูลข้างต้น ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรม การศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2556) ที่พบว่า คุณลักษณะของเด็กไทย ข้อหนึ่ง ที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคต อันใกล้ของเมืองขนาดใหญ่ คือ การ ขาดจิตอาสา และจิตสำนึกสาธารณะ การให้ความสำคัญกับตนเองมากกว่าส่วนรวม นับเป็นแนวโน้มที่ยังชัดเจนต่อคุณลักษณะของคน รุ่นใหม่ที่มีมองตนเองเป็นศูนย์กลางของความสุขพึงพอใจกับการได้รับประโยชน์ ขาดจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม ขาดคุณธรรม การเสียสละเพื่อคนอื่น การบำเพ็ญ ประโยชน์ต่อส่วนรวม เห็นได้จากการเป็นอาสาสมัครในโครงการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

จางหายไปจากสถาบันการศึกษาแทบทุกแห่ง แต่กลับเห็นเด็กและเยาวชนจำนวนมากสนใจตนเอง เพศตรงข้าม และกลุ่มพรรคพวกเพื่อนฝูงที่สนุกสนาน และดำเนินชีวิตไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่ขยายตัวมากขึ้นในทุกมิติของกิจกรรมทุกอย่างที่มีอยู่

จารุภา กมลบุญณ์ และจิตติมา จิระมานิต (2557) ได้ศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนในประเทศไทย เมื่อศึกษาเจาะลึกไปในรายละเอียดของประเทศไทย พบว่า ภาคที่เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉิยงเหนือ รองลงมาคือภาคเหนือ และภาคใต้ ส่วนภาคกลางพบว่าเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์น้อยที่สุด ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจดังกล่าว พบว่า ภาคที่มีความเข้มแข็งในด้านความเชื่อ/ความศรัทธาในศาสนาและมีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ดี จะมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์อื่น ๆ อยู่ในระดับสูงตามไปด้วย ดังนั้น อาจสามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าการสร้างต้นทุนด้านศาสนา และความเชื่อในการทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่วให้เข้มแข็งพร้อมทั้งการสร้างความอบอุ่นในครอบครัว จะเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กและเยาวชนได้ดีที่สุด

การมีจิตสาธารณะของเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไปนั้น นับว่ามีความสำคัญ เนื่องจากสถาบันทางสังคมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชน ฯลฯ สามารถช่วยกันปลูกฝังและส่งเสริมการมีจิตสาธารณะของเยาวชนให้มีมากขึ้นในสังคมได้ อันจะทำให้สังคมมีความเรียบร้อย คนในสังคมมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามมา ซึ่งในประเด็นถัดไป ผู้เขียนจะได้นำเสนอผลกระทบหากขาดจิตสาธารณะต่อสังคม

ผลกระทบการขาดจิตสาธารณะต่อสังคม

ในภาพรวมของสังคม หากขาดจิตสาธารณะไปในสังคม อาจทำให้สังคมเสื่อมเนื่องจากแต่ละคนมีความเห็นแก่ตนเอง คิดและกระทำเพื่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงคนรอบข้างและสังคมในภาพรวม และเพื่อให้เห็นผลกระทบต่อสังคมอย่างละเอียดมากขึ้น ผู้เขียนจึงขอนำเสนอผลกระทบจากการขาดจิตสาธารณะต่อสังคมจากมุมมองของชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2555) ซึ่งได้แบ่งจิตสาธารณะออกเป็น 6 ระดับ และแต่ละระดับมีผลกระทบจากการขาดจิตสาธารณะต่อสังคมแตกต่างกันไป ดังนี้

1. ผลกระทบระดับบุคคล ทำให้เกิดปัญหา คือ สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง และสร้างความเดือดร้อนให้กับคนอื่น

2. ผลกระทบระดับครอบครัว ทำให้เกิดปัญหา คือ ความสามัคคีในครอบครัวลดน้อยลง และเกิดการแก่งแย่ง ทะเลาะเบาะแว้งภายในครอบครัว

3. ผลกระทบระดับองค์กร ทำให้เกิดปัญหาการแบ่งพรรคแบ่งพวกภายในองค์กร ความเห็นแก่ตัว แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น การเบียดเบียนสมบัติขององค์กรเป็นสมบัติส่วนตัว และองค์กรไม่ก้าวหน้า ประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลง

4. ผลกระทบระดับชุมชน ทำให้เกิดปัญหา คือ ชุมชนอ่อนแอ ขาดการพัฒนา เพราะต่างคนต่างอยู่ สภาพชุมชน มีสภาพเช่นไรก็ยังคงเป็นเช่นนั้น ไม่เกิดการพัฒนา และยิ่งนานไปก็มีแต่เสื่อมทรุดลง อาชญากรรมในชุมชนอยู่ในระดับสูง การขาดศูนย์รวมจิตใจ ขาดผู้นำที่นำไปสู่การแก้ปัญหา เพราะคนในชุมชนมองปัญหาของตัวเองเป็นเรื่องใหญ่ ขาดคนอาสาสมัครพัฒนา เพราะกลัวเสียทรัพยากรกลัวเสียเวลา หรือกลัวเป็นที่ครหาจากบุคคลอื่น

5. ถ้าบุคคลในชาติขาดจิตสาธารณะ จะทำให้เกิดปัญหา คือ วิกฤตการณ์ภายในประเทศบ่อยครั้ง และแก้ปัญหาไม่ได้ เกิดการเบียดเบียนทำลายทรัพยากรและสมบัติที่เป็นของส่วนรวม ประเทศชาติที่อยู่ในสภาพล้าหลัง เนื่องจากขาดพลังของคนในสังคมเมื่อผู้นำประเทศนำมาตรการใดออกมาใช้ ก็จะไม่ได้ผลเพราะไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชน และเกิดการแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดการแก่งแย่งแข่งขัน เห็นแก่ประโยชน์กลุ่มของตนและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน

6. ผลกระทบระดับโลก ถ้าบุคคลขาดจิตสาธารณะ จะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประเทศ ทำให้เกิดปัญหา คือ เกิดการสะสมอาวุธกันระหว่างประเทศ เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพราะขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน กลัวประเทศอื่นจะโจมตี จึงต้องมีอาวุธที่รุนแรง มีอำนาจในการทำลายสูงไว้ในครอบครอง เพื่อข่มขู่ประเทศอื่น และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็มักมีแนวโน้มในการใช้ความรุนแรงของแสนยานุภาพทางสงครามในการตัดสินปัญหา เกิดการกดดันแก่งแย่งหรือครอบงำทางการค้าระหว่างประเทศ พยายามทุกวิถีทาง เพื่อให้เกิดการได้เปรียบทางการค้าให้ประเทศตัวเองกว่าชาติโอกาสในการพัฒนาประเทศของตน และ

เกิดการรังเกียจเหยียดหยามคนต่างเชื้อชาติ ต่างเผ่าพันธุ์ หรือต่างท้องถิ่น มองชนชาติอื่นๆ เผ่าพันธุ์อื่นว่ามีความเจริญหรือมีศักดิ์ศรีด้อยกว่าเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง ดูถูกหรือเป็นปฏิกิริยาต่อชาติอื่น

การขาดจิตสาธารณะต่อสังคมจึงมีแต่ผลกระทบในทางที่เสียหายตั้งแต่ในระดับบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน และประเทศ จนถึงระดับโลก และจะเห็นได้ว่าจะมีความเสียหายที่เชื่อมโยงกัน นั่นหมายถึง ถ้าขาดจิตสาธารณะต่อสังคมในระดับบุคคลแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเสียหายไปจนกระทั่งถึงระดับโลกเลยทีเดียว การปลูกฝังและพัฒนาจิตสาธารณะจึงจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชน โดยมีสถาบันทางสังคมเป็นผู้กล่อมเกล่าบ่มนิสัย ดังที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอรายละเอียดในหัวข้อถัดไป

สถาบันทางสังคมที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชน

สถาบันทางสังคมที่สามารถเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนในสังคมนั้นสังคม ประกอบไปด้วย สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานไปจนถึงสถาบันอื่นๆ ในสังคม ได้แก่ สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และสถาบันสื่อมวลชน ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอความสำคัญของแต่ละสถาบันทางสังคมต่อการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนและยกตัวอย่างวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะของเยาวชนพอสังเขป ดังนี้

1. สถาบันครอบครัว

สถาบันครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมแรกที่มีความผูกพันใกล้ชิดกับเยาวชน ตลอดจนมีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง อบรมบ่มนิสัยแก่เยาวชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ลักษณะการเลี้ยงดู การปลูกฝัง และอบรมบ่มนิสัย และสภาพแวดล้อมของครอบครัวของเยาวชนแต่ละคนมีความแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด แต่การอบรมเยาวชนในประเด็นคุณธรรมจริยธรรมพื้นฐานต่อสังคมเป็นสิ่งที่ครอบครัวไม่ควรละเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณธรรมจริยธรรมเกี่ยวกับ “จิตสาธารณะ” ครอบครัวควรสั่งสอนเยาวชนอย่างจริงจัง อาทิ อาจจะใช้วิธีผสมผสานกันระหว่างการสั่งสอนโดยการพูดที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของจิตสาธารณะ การยกตัวอย่างเหตุการณ์ ที่ให้เยาวชนได้เห็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงจิตสาธารณะ ตลอดจนได้ลงมือทำด้วยตนเอง ผ่านการทำให้เห็น

เป็นตัวอย่างของผู้ปกครองและคนในครอบครัว เมื่อเยาวชนลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่แสดงถึงการมีจิตสาธารณะแล้ว ครอบครัวควรให้กำลังใจ กล่าวชื่นชม หรือให้รางวัลตามสมควร เพื่อให้เยาวชนเกิดการรับรู้และตระหนักว่าคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้เป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การยกย่องจากคนรอบข้างและคนในสังคม อย่างไรก็ตาม ครอบครัวจะชี้แนะให้เยาวชนไม่หวังผลตอบแทนจากการแสดงถึงการมีจิตสาธารณะ แต่ควรทำให้เห็นว่าการมีจิตสาธารณะต่อสังคม จะทำให้เยาวชนมีความภาคภูมิใจในตนเอง และได้ประพฤติตนเป็นพลเมืองที่ดีต่อสังคมและประเทศชาติ

2. สถาบันการศึกษา

สถาบันทางสังคมต่อมาที่เยาวชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และมีส่วนช่วยผลักดันการมีจิตสาธารณะของเยาวชนให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม คือ สถาบันการศึกษา กล่าวคือ เมื่อเยาวชนหลาย ๆ คน จากหลาย ๆ ครอบครัวมาอยู่ด้วยกัน ก็จะเป็นสังคมย่อย ๆ ที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สื่อสารกัน ในทุกรูปแบบ ในบทบาทของครู อาจารย์ ควรมีการสอดแทรกให้ความรู้ ความสำคัญของจิตสาธารณะ การบูรณาการกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะในรายวิชา กิจกรรมนอกห้องเรียน โดยเน้นให้เยาวชนในฐานะนักเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม จะทำให้เห็นถึงลักษณะของคนในกลุ่มที่มีจิตสาธารณะได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ ครู อาจารย์ควรมีเทคนิควิธีในการสื่อสารกับเยาวชนที่น่าสนใจ เช่น การให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมที่ส่งเสริมจิตสาธารณะและนำมาอภิปรายร่วมกัน การเล่นเกมเพื่อสร้างความเข้าใจ การจัดกิจกรรมเพื่อคนด้อยโอกาสในสังคม หรือกิจกรรมพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ แทนที่การบรรยายหรือชี้แนะโดยวาจาเพียงอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้เยาวชนเบื่อหน่ายและไม่ตั้งใจฟังในประเด็นดังกล่าว

3. สถาบันทางศาสนา

สถาบันทางศาสนามีส่วนสำคัญโดยตรงในการส่งเสริมจิตสาธารณะให้คนในสังคมเกิดความตระหนัก สำหรับศาสนาพุทธ “วัด” เป็นเสมือนที่พึ่งทางใจ “พระสงฆ์ในวัด” เป็นบุคคลตัวอย่างที่คนในสังคมจะเชื่อตาม ดังนั้นหลักธรรมคำสอนของพระสงฆ์ตามหลักพระธรรม จึงมุ่งเน้นให้ทุกคนกระทำแต่ความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์ การแสดงธรรมของพระสงฆ์จึงแสดงให้ถึงคุณธรรมจริยธรรม

ประเด็นต่าง ๆ ที่มนุษย์ทุกคนควรยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ หนึ่งในนั้น คือ การมีจิตสาธารณะ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หรือการให้ อย่างไรก็ตาม เยาวชนในปัจจุบันดูเหมือนว่าจะห่างไกลจากสถาบันทางศาสนาหรือวัด อันเนื่องด้วย สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ กิจกรรมประจำวันที่เปลี่ยนไป ความสนใจและใช้เวลาไปกับเทคโนโลยี เช่น โทรศัพท์อินเทอร์เน็ต เล่นเกมออนไลน์ ฯลฯ แทนการทำกิจกรรมทางศาสนาที่วัด ส่งผลให้การเข้าถึงธรรมะของเยาวชนลดน้อยลงหรือไม่สามารถเข้าถึงได้ สถาบันทางศาสนาในปัจจุบันจึงมีการเผยแพร่ธรรมะทางออนไลน์ การแสดงธรรมเพื่อดึงดูดความสนใจของเยาวชนในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม คงต้องอาศัยสถาบันครอบครัวและการศึกษาเข้ามาช่วยส่งเสริมให้เยาวชนเข้าหาสถาบันทางศาสนาด้วย เพื่อให้เยาวชนซึมซับความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของจิตสาธารณะ ตลอดจนหันมาปฏิบัติธรรมะต่อสังคมในลักษณะต่าง ๆ

4. สถาบันสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการรับรู้และความรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร ซึ่งก็คือประชาชนทุกคนในสังคม การนำเสนอข่าวสาร ข้อมูล เรื่องราวต่าง ๆ อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์เป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชน กล่าวคือ การมีบทบาทในการให้ความรู้ นำเสนอข่าวสารข้อมูลสำคัญต่อประชาชน การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการให้ความบันเทิงจรรโลงใจในแก่คนในสังคม โดยเฉพาะในปัจจุบัน สื่อมวลชนในรูปแบบของออนไลน์สามารถเข้าถึง และมีผลต่อความรู้ความเชื่อ และการกระทำตามของผู้รับสาร โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งบางครั้งอาจขาดการรู้เท่าทันสื่อ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนอาจส่งผลเสียต่อตัวเองและสังคมได้

สถาบันสื่อมวลชนควรหันมากระตุ้นให้เยาวชนมีจิตสาธารณะต่อสังคม ซึ่งสามารถทำได้หลายทาง ได้แก่ การกระตุ้นผ่านการจัดกิจกรรมรณรงค์ การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร ข้อดีของจิตสาธารณะ เป็นกระบอกเสียงการทำกิจกรรมดี ๆ ต่อสังคม การนำเสนอข่าว ละคร สารคดี ในรูปแบบรายการต่าง ๆ ที่ชี้ให้เห็นข้อดีของจิตสาธารณะต่อสังคม เป็นต้น

จากข้อมูลเชิงวิเคราะห์ข้างต้น ทำให้เห็นบทบาทหน้าที่ของสถาบันทางสังคม ทั้งครอบครัว การศึกษา ศาสนา และสื่อมวลชน ที่จะมีส่วนช่วยในการขับเคลื่อน การส่งเสริมและพัฒนาการมีจิตสาธารณะในหมู่เยาวชนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและ ยั่งยืนในสังคมไทย ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือและการหนุนเสริมของสถาบัน ทางสังคมเหล่านี้ สถาบันทางสังคมใดสถาบันหนึ่งไม่สามารถส่งเสริมจิตสาธารณะ ให้เกิดขึ้นในเยาวชนได้ และควรพึ่งพาอาศัย ช่วยเสริมแรงซึ่งกันและกัน เช่น สถาบัน สื่อมวลชนเผยแพร่รายการธรรมะในรูปแบบและเนื้อหารายการที่เยาวชนสนใจ โดยสอดแทรกความสำคัญของจิตสาธารณะเข้าไปด้วย เป็นต้น

วิธีการที่ใช้สื่อสารเพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน

จากที่ผู้เขียนได้นำเสนอสถานการณ์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหากสังคมไร้จิตสาธารณะ สถาบันทางสังคมที่มีส่วนขับเคลื่อน จิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคม ประเด็นต่อมาคือ การเชื่อมโยงเข้าสู่วิธีการที่ใช้สื่อสาร เพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชนในสังคม ดังนี้

1. มีการสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชนช่วยรณรงค์การมีจิตสาธารณะอย่าง เป็นรูปธรรม

ในการรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน ควรมีการสร้างกลุ่มแกนนำ เยาวชนเพื่อเป็นหลักในการรณรงค์ในกลุ่มวัยเดียวกัน ในการสร้างกลุ่มแกนนำเยาวชน เพื่อรณรงค์ประเด็นดังกล่าว ควรมาจากกลุ่มเยาวชนที่มีความตระหนักในประเด็น จิตสาธารณะ เข้าใจความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม และความต้องการของกลุ่มเยาวชน ด้วยกันเอง และมีความเอจจิงเอจจิงเพื่อรณรงค์ให้ประสบผลสำเร็จ มีการประเมินผล เป็นระยะ ๆ และดำเนินการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

2. มีขั้นตอนการดำเนินงานในการรณรงค์ที่เหมาะสม

การรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชนควรมีขั้นตอนที่เหมาะสม สามารถ ดึงดูดใจเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมตลอดระยะเวลาการจัดกิจกรรมรณรงค์ ทั้งนี้ การวางแผนการดำเนินงานรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชนมีความแตกต่าง ไปตามลักษณะของกลุ่มเยาวชน เช่น วัย ระดับการศึกษา การใช้ชีวิต ฯลฯ และบริบท

แวดล้อม เช่น ที่อยู่อาศัย เพื่อน ครอบครัว ฯลฯ ดังนั้น ก่อนการดำเนินการรณรงค์ ผู้รณรงค์ควรวิเคราะห์ข้อมูลรอบด้านอย่างถี่ถ้วน และดำเนินการตามขั้นตอนที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาของ สุวรรณ มีทองคำและคณะ (2557) เรื่อง รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2553-2557 ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการ พบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนตามขั้นตอนที่เหมาะสม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนักจากสื่อต่าง ๆ การคิดค้นและวางแผนกิจกรรมด้วยตนเอง การลงมือปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินผลและปรับปรุง

3. ใช้สื่อใหม่หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม

สื่อที่เข้าถึงกลุ่มเยาวชนได้เป็นอันดับ 1 ในปัจจุบันนี้ คงหนีไม่พ้น “สื่อใหม่” หรือ “สื่อออนไลน์” โดยเฉพาะการรับข้อมูลข่าวสารจากสมาร์ทโฟนที่เยาวชนทุกคนมี ดังนั้น การรณรงค์การมีจิตสาธารณะในเยาวชนควรใช้สื่อใหม่มาช่วยสนับสนุน ดังการศึกษาของ อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว (อัสวิน เนตรโพธิ์แก้ว และสุรางคณา ณ นคร (บรรณาธิการ), 2552) ที่ศึกษาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศกับจิตสำนึกสาธารณะของเยาวชน: กรณีศึกษา ชุมชนมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา จากการศึกษาพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของนักศึกษาชนวนมุสลิม โดยช่วยขยายขอบเขตการรับรู้ ช่วยประกอบสร้างอัตลักษณ์วัฒนธรรม ช่วยเสริมความตระหนักในบทบาทหน้าที่พลเมืองไทยและเป็นกลไกต่อชีวิตทางวัฒนธรรมของคนย้ายถิ่นเมื่อต้องเผชิญหน้าหรือปะทะกับวัฒนธรรมหลักของชุมชนใหญ่ที่พวกเขาอาศัยอยู่ ตลอดจน ช่วยให้พวกเขามีสำนึกหรือความรู้สึกร่วมกัน เช่น การใช้ศาสนาเป็นศูนย์กลางหรือสื่อในการเชื่อม รวมถึงการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่ ด้วยการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหลักกับชุมชนย้ายถิ่น

4. กิจกรรมเพื่อการรณรงค์การมีจิตสาธารณะควรเป็นกลุ่มเยาวชนวัยเดียวกันเป็นทั้งผู้จัดและผู้เข้าร่วม

เนื่องจากกลุ่มเยาวชนมักจะเข้าร่วมทำกิจกรรมเมื่อเห็นว่ามิใช่วัยเดียวกันเป็นผู้จัดงานหรือเข้าร่วม ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชน ควรเริ่มต้นกิจกรรมหรือมีแกนนำจัดกิจกรรมเป็นวัยรุ่นที่เป็นวัยเดียวกันกับ

กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการรณรงค์ ดังที่ กุลทิพย์ ศาสตระจุจิ (อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว และ สุรางคณา ณ นคร (บรรณานิการ), 2552, 4-5) ศึกษาเกี่ยวกับการถอดบทเรียน กระบวนการสื่อสารของกลุ่มเยาวชนในจิตสำนึกสาธารณะ พบว่า เยาวชนในชมรม พุทธศาสตร์มีกระบวนการบ่มเพาะคุณธรรมทางศาสนาให้เยาวชนเห็นคุณค่าต่อการสร้างบุญบารมีผ่านการนั่งสมาธิ การสวดมนต์และกิจกรรมทางศาสนาอื่น ๆ เช่น การตักบาตร ปล่อยปลา ถวายสังฆทาน ฯลฯ โดยกลุ่มผู้นำที่เป็นประธานจะสื่อสารผ่านสมาชิกใน “นวนอน” ถือเป็นการสื่อสารระหว่างเครือข่ายของสมาชิกในชมรม ระหว่างรุ่นพี่-รุ่นน้องในสถาบันเดียวกัน รวมทั้งการใช้สื่อบุคคลในลักษณะเพื่อน ชวนเพื่อน เพื่อช่วยสานสัมพันธ์และระดมพลังเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะได้อีกด้วย

วิธีการสื่อสารเพื่อการรณรงค์การมีจิตสาธารณะในกลุ่มเยาวชนอย่างได้ผล จึงควรคำนึงถึงการมีแกนนำเยาวชนเป็นผู้ขับเคลื่อนการรณรงค์ การดำเนินการตาม ขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้อย่างรัดกุม การใช้สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ช่วยรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ได้ผล การจัดกิจกรรมสร้างจิตสาธารณะที่มุ่งให้เยาวชนวัยเดียวกัน กับผู้จัดงานเข้าร่วม

บทสรุป

“จิตสาธารณะ” หรือ “จิตอาสา” ได้รับการพูดถึงมากในสังคมปัจจุบัน เพราะ ดูเหมือนว่าเยาวชนบางส่วนจะละเลยคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้ ด้วยภาวะทางสังคมและการใช้เทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวกในชีวิตมากจนเกินไป การคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนการคิดถึงประโยชน์ส่วนตัว ตลอดจน การทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม จึงควรได้รับการกระตุ้น การรณรงค์ ให้คนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนตระหนัก และมีคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้ฝังอยู่ในจิตใต้สำนึก ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอันได้แก่ สถาบันการสังคมต่าง ๆ ประกอบด้วย ครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา และสื่อมวลชน ควรหันมาช่วยสนับสนุนบทบาทของกันและกัน เพื่อสื่อสารสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสาธารณะ เพราะหากปราศจากคุณธรรมจริยธรรมข้อนี้ในสังคม นั้นย่อมนำมาซึ่ง ความเห็นแก่ตัวในระดับบุคคล การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน แทนที่จะช่วยกันคนละไม้คนละมือพัฒนาสังคมร่วมกัน โดยวิธีที่จะสื่อสารเพื่อ

การรณรงค์การมีจิตสาธารณะในกลุ่มเยาวชนได้ดีคือ การมีแกนนำเยาวชนเป็นผู้ขับเคลื่อน การวางแผนการทำงานเป็นขั้นตอน การใช้สื่อใหม่หรือสื่อออนไลน์ในการประสานการทำงาน และการจัดกิจกรรมที่มุ่งเสริมสร้างคุณลักษณะจิตสาธารณะให้กับเยาวชนซึ่งควรเป็นวัยเดียวกับผู้จัดงาน ด้วยวิธีการสื่อสารเหล่านี้ อาจทำให้การรณรงค์การมีจิตสาธารณะของเยาวชนในสังคมประสบผลสำเร็จได้ไม่ยากนัก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). **ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.** สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=38658&Key=news20>
- จรรุภ กมลบุญรัตน์และฐิติมา จิระมานิต. (2557). **สภาวะการณ์ทางวัฒนธรรม. ภูมิคุ้มกัน (วารสารเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม)**, 1(1).
- จิตติยา วาจิ. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการ พัฒนابัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2555). **สอนเด็ก ให้มีจิตสาธารณะ.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วี พริ้นท์ (1991).
- ดุขฎี มัชฌิมากิโร. (2556). **การพัฒนาจิตสาธารณะสำหรับเยาวชนไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา**, 10(46), 13-23.
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2556). **สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในท้องถิ่น.** สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2561, จาก http://www.dla.go.th/upload/ebook/column/2012/7/2013_5051.pdf

- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. (2554). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2561, จาก <http://www.nicfd.cf.mahidol.ac.th/th/index.php/policy/2011-10-13-04-10-00>
- สุริยเดว ทรีปาตี และทีมงาน. (2557). **ต้นทุนชีวิตพลังบวก...สู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม. ภูมิคุ้มกัน (วารสารเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม)**, 1(1).
- สุวรรณ มีทองคำและคณะ. (2557). **รูปแบบการพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปี 2553-2557**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ.
- อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว และสุรางคนา ณ นคร (บรรณาธิการ). (2552). **รายงานสรุปการสังเคราะห์โครงการวิจัยชุด การสื่อสารกับจิตสำนึกสาธารณะ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.